

İcmal Məqalə

Yanığ toksemiyanı zamanı qaraciyərdə baş verən struktur dəyişikliklər

Mirzəyeva T.N., Ələkbərov A.Ə., Əliyev M.B., Əliyev F.X., İbişova A.V.¹

¹ Azərbaycan Tibb Universiteti. Patoloji anatomiya kafedrası

Nəşr tarixi: avqust 2018

***Addresses for Correspondence :** Prof.Balakishi Hüseynov, 41, S.Vurgun street, Baku, AZ1022, Azerbaijan Medical University, Department of Human Anatomy, Email: medun91@mail.ru

Açar sözlər : Yanıq toksemiyanı, dezintoksikasiya, termik zədələnmələr.

Yanıq toksemiyanı histiogen və bakterial mənşəli toksik maddələrin orqanizmin dezintoksikasiya–on sistemi ilə qarşılıqlı təsiri nəticəsində yaranmış əlamətlər simptomokompleksidir. Termik amilin təsiri nəticəsində toxumaların parçalanma məhsullarının qana sorulması ilə əlaqədar yaranmış histiogen autointoksikasiyanın, həmçinin tamlığı pozulmuş dəridən ikincili olaraq infeksiyanın daxil olması nəticəsində bakterial toksemiyanın inkişafı daxili üzvlərin, o cümlədən detoksikasiyanı təmin edən qaraciyərin zədələnməsi ilə müşayiət olunur. Müəyyən edilmişdir ki, geniş sahəli yanıqlar zamanı hepatositlərin zədələnməsində histiogen və bakterial toksinlərlə yanaşı, mikrosirkulyasiyanın pozulması nəticəsində əmələ gəlmiş sərbəst radikalların da mühüm rolu vardır.

Tədqiqat işi yanıq xəstəliyinin toksemiya mərhələsində vəfat etmiş 5 xəstənin seksion materialı əsasında yerinə yetirilmişdir. Təşrih ölümdən 1-3 saat sonra aparılmışdır. Müayinə obyektı qaraciyərdən götürülmüş toxuma tikələri olmuşdur. Qaraciyərin müayinəsi zamanı işıq-optik, elektron-mikroskopik üsullar tətbiq olunmuşdur.

Yanıq xəstəliyinin toksemiya mərhələsində qaraciyərin sinusoid kapillyarlarında və mərkəzi venada qan durğunluğu müşahidə edilmişdir. Qaraciyər paycığının trabekulyar quruluşu tamamilə pozulmuşdur. Kupfer hüceyrələrinin sayı nisbətən azalmışdır. Portal sahələrdə və paycıqdaxili stromada

limfo-histiositar infiltratlar müəyyən edilir. Hepatositlərin əksəriyyətində hidropik distrofiya müşahidə edilir. Elektron-mikroskopik müayinə zamanı hüceyrədaxili orqanellərdə destruktiv dəyişikliklər müəyyən edilir. Mitoxondrilərdə baş verən dəyişikliklər daha aydın nəzərə çarpır. Belə ki, bu orqanellər şişkinləşmiş, matriksi şəffaflaşmışdır. Nüvədə xromatinin aqreqasiyası və nüvə qişasının xarici zarının hissəvi dağılması müşahidə edilir. Endoplazmatik şəbəkənin borucuqları fraqmentasiyaya uğramışdır. Müəyyən qrup hepatositlərdə nüvənin ölçüsünün böyüməsi, bəzi hüceyrələrdə isə iki nüvə müəyyən edilir. Bu, hepatositlərin funksional aktivliyinin yüksəlməsinin təzahürüdür. Qan kapillyarlarının endoteliositlərinin çıxıntılarını şişkinləşdiyi üçün damarların mənfəzi daralmışdır. Bəzi hüceyrələrdə çıxıntıların nazikləşməsi müşahidə edilir.

Beləliklə, aparılmış tədqiqatın nəticələri göstərir ki, orqanizmin termik zədələnmələri zamanı, toksemiya mərhələsində (yanıq zədəsi aldıqdan 6-7 gün sonra) qaraciyərdə mikrosirkul-yator pozulmalar fonunda destruktiv dəyişikliklərlə yanaşı, kompensator dəyişikliklər də müşahidə edilir. Məhz buna görə də qaraciyərdə reparativ prosesləri stimulyasiya etməkdən ötrü hepatoprotektorların yanıq xəstəliyinin erkən dövrlərindən etibarən tətbiq edilməsi zəruridir.

Maliyyə mənbəyi : yoxdur.

Maraqların toqquşması : yoxdur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Przkora R, et al. Metabolic and hormonal changes of severely burned children receiving long-term oxandrolone treatment. *Ann Surg.* 2005;242:384–91.
2. Wolfe BM, Walker BK, Shaul DB, Wong L, Ruebner BH. Effect of total parenteral nutrition on hepatic histology. *Arch Surg.* 1988;123:1084–90.
3. Aarsland A, et al. Insulin therapy in burn patients does not contribute to hepatic triglyceride production. *J Clin Invest.* 1998;101:2233–9.
4. Barrow RE, Mlcak R, Barrow LN, Hawkins HK. Increased liver weights in severely burned children: comparison of ultrasound and autopsy measurements. *Burns.* 2004;30:565–8. [PubMed]
5. Barrow RE, Wolfe RR, Dasu MR, Barrow LN, Herndon DN. The use of beta-adrenergic blockade in preventing trauma-induced hepatomegaly. *Ann Surg.* 2006;243:115–20.
6. Aarsland A, et al. Beta-blockade lowers peripheral lipolysis in burn patients receiving growth hormone. Rate of hepatic very low density lipoprotein triglyceride secretion remains unchanged. *Ann Surg.* 1996;223:777–89.
7. Morio B, Irtun O, Herndon DN, Wolfe RR. Propranolol decreases splanchnic triacyl-glycerol storage in burn patients receiving a high-carbohydrate diet. *Ann Surg.* 2002;236:218–25.